

**ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ: «ΔΟΜΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ, ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ
ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ»**

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,

Όλοι και μέσα και έξω απ' αυτή την αίθουσα, συμφωνούμε ότι πρέπει να δρομολογηθούν σημαντικές αλλαγές για την αναβάθμιση της ανώτατης παιδείας στη χώρα μας.

Έχουν περάσει 30 σχεδόν χρόνια μετά την ψήφιση του ριζοσπαστικού Νόμου 1268/1982 που ενίσχυσε τον εκδημοκρατισμό και τη συμμετοχή διδασκόντων και φοιτητών στα ελληνικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και αναβάθμισε ουσιαστικά την ποιότητα σπουδών και την προσέλκυση νέων αξιόλογων ακαδημαϊκών. Καλούμεθα σήμερα να προχωρήσουμε σε βασικές αλλαγές που είναι επιβεβλημένες τόσο από τις νέες συνθήκες στο χώρο της οικονομίας, της κοινωνίας και της εκπαίδευσης όσο και από την ανάγκη υπέρβασης των προβλημάτων και στρεβλώσεων που έχουν εντοπισθεί στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης.

Το νομοσχέδιο που συζητάμε, όπως ανέπτυξε η εισηγήτριά μας καθώς και πολλοί άλλοι ομιλητές, περιλαμβάνει πολλές και ουσιαστικές θετικές ρυθμίσεις που απαντούν στις νέες προκλήσεις:

- Διευρύνει τις εκπαιδευτικές επιλογές των φοιτητών μέσω συγκρότησης διεπιστημονικών προγραμμάτων σπουδών και μεταφοράς πιστωτικών μονάδων
- εκχωρεί σημαντικές αρμοδιότητες της κεντρικής εξουσίας στα όργανα του Ιδρύματος μέσω έγκρισης Οργανισμού κάθε Ιδρύματος
- ενισχύει ουσιαστικά τις διαδικασίες πιστοποίησης και αξιολόγησης του παραγόμενου έργου με την συνεχή αξιολόγηση διδασκαλίας και ερευνητικού έργου, την πιστοποίηση προγραμμάτων από την Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση και τη διασύνδεση της χρηματοδότησης με την αξιολόγηση
- δημιουργεί κίνητρα για έρευνα με τη δημιουργία Κέντρων Αριστείας και τη δυνατότητα διασύνδεσής της με την παραγωγική διαδικασία, μέσω της ενεργοποίησης ΝΠΙΔ για διαχείριση περιουσίας και κονδυλίων έρευνας
- ενισχύει την μέριμνα για τους φοιτητές με νέους θεσμούς όπως τον Συνήγορο του Φοιτητή

- ενισχύει την εξωστρέφεια και τις διεθνείς συνεργασίες των Ελληνικών Ιδρυμάτων με διεθνή Ιδρύματα
- καθιερώνει τη λογοδοσία και τη διαφάνεια σε όλα τα επίπεδα της διοικητικής και ακαδημαϊκής λειτουργίας των Ιδρυμάτων
- βελτιώνει τη δυνατότητα αποτελεσματικής διαχείρισης πόρων και προστασίας και αξιοποίησης της περιουσίας των Ιδρυμάτων με ρυθμίσεις όπως αυτής της κατάργησης των «αιωνίων» φοιτητών, την αναμόρφωση του ασύλου, τη συγκρότηση του Συμβουλίου κλπ.

Το νομοσχέδιο αυτό αποτελεί έτσι μια σημαντική τομή για την αναβάθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης και επιχειρείται σε μια περίοδο όπου η αναπτυξιακή προοπτική της χώρας εξαρτάται καθοριστικά από την ποιότητα της εκπαίδευσης και την προετοιμασία της νεότερης γενιάς να αντιμετωπίσει τις νέες οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις.

Ακριβώς επειδή το νομοσχέδιο αυτό είναι τόσο κρίσιμο και η επένδυση στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι μακροχρόνια επένδυση στη γνώση, στην οικονομική ευημερία και στη δημοκρατία, είναι σημαντικό να εξετάσουμε, έστω και αυτή την ύστατη στιγμή, τυχόν βελτιώσεις που χωρίς να αλλοιώνουν την λογική του νομοθετήματος δίνουν παράλληλα τη δυνατότητα ευρύτερων συγκλίσεων.

Θα μου επιτρέψετε ως πανεπιστημιακός που υπηρέτησα 30 χρόνια στα ακαδημαϊκά έδρανα, στην Ελλάδα, στις ΗΠΑ αλλά και σε Ευρωπαϊκές χώρες, που συμμετείχα στη διοίκηση της Συγκλήτου και ανέλαβα για 4 έτη τη διοίκηση πανεπιστημιακού τμήματος στη χώρα μας, να διατυπώσω τρεις συγκεκριμένες τροποποιήσεις που θεωρώ ουσιαστικές και τρεις δευτερεύουσες.

Που εντοπίζεται η βασική διαφωνία των περισσότερων ; Κυρίως στο προτεινόμενο διοικητικό και οργανωτικό μοντέλο διοίκησης .Αυτό δεν είναι ένα απλό διοικητικό ή τεχνικό θέμα. Είναι βαθύτατα πολιτικό γιατί θα επηρεάσει καθοριστικά την όλη λειτουργία κάθε ιδρύματος.

Προσωπικά, όχι μόνο για λόγους συνταγματικούς και αποτελεσματικής ακαδημαϊκής λειτουργίας, αλλά πάνω απ' όλα για να υπάρξει στην πράξη μεγαλύτερη διαφάνεια, αξιοκρατία και απεξάρτηση από συντεχνιακές λογικές , συμφωνώ με τις τοποθετήσεις συναδέλφων στη Βουλή και στην ακαδημαϊκή κοινότητα για τις ακόλουθες τροποποιήσεις:

Α). Την αποκατάσταση και αναβάθμιση του Τμήματος ως βασικής ακαδημαϊκής μονάδας που δεν επιτυγχάνεται ακόμα με τις τροποποιήσεις που κατατέθηκαν από την Υπουργό , για λόγους τόσο

αξιόπιστης επιστημονικής συγκρότησης του προγράμματος σπουδών, στήριξης των ίδιων των φοιτητών, αλλά και αποτελεσματικής λειτουργίας . Παράδειγμα: ας υποθέσουμε ότι προτείνεται κατά το πρότυπο του Προγράμματος Σπουδών της Οξφόρδης η οργάνωση Προγράμματος Σπουδών στην Πολιτική Φιλοσοφία και Οικονομία. Τι λέει το Ν/Σ; Ότι πρέπει να συγκροτηθεί Τμήμα αποτελούμενο από καθηγητές των Τμημάτων Οικονομίας και Πολιτικών Επιστημών που ανήκουν στη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και Καθηγητών Φιλοσοφίας που στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο ανήκουν σε άλλες Σχολές . Αποτέλεσμα: διάσπαση του Τμήματος και αδυναμία λειτουργίας. Τι προτείνω: Τα τμήματα συγκροτούνται στη βάση του ευρύτερου, ενιαίου, επιστημονικού πεδίου πχ Τμήμα Οικονομικών, Πολιτικής Επιστήμης κλπ και η συγκρότηση προγραμμάτων σπουδών επιτυγχάνεται με τη συνεργασία τμημάτων, εντός και εκτός Σχολής και Ιδρυμάτων, μετά από πρόταση των ίδιων των τμημάτων και έγκριση της Σχολής και της Συγκλήτου. Τα Τμήματα διατηρούν τα εκλεγμένα όργανά τους στα οποία συμμετέχουν και φοιτητές εκλεγμένοι όμως όχι βάσει του ποσοστού που έλαβε κάθε παράταξη-κάτιπου οδήγησε στον κομματισμό και τις πελατειακές λογικές αλλά μέσα από συγκρότηση ενιαίου ψηφοδελτίου .

Β). Εκλογή του Πρύτανη και των Αντιπρυτάνεων από το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας μετά όμως από ανοιχτή προκήρυξη και προεπιλογή ενός μικρού αριθμού κατάλληλων υποψηφίων από το Συμβούλιο, στο πνεύμα της τροπολογίας που κατέθεσε ο συνάδελφος Σπύρος Βούγιας, αντί του διορισμού τους από το Συμβούλιο. Και αυτό όχι για λόγους συντεχνιακούς όπως ακούστηκε, αλλά γιατί στην πράξη η προτεινόμενη ρύθμιση έχει πολύ μεγαλύτερη πιθανότητα να προάγει τη διαφάνεια και να αποτρέψει τα φαινόμενα συνδιαλλαγής. Έχω πολύ μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην κρίση του συνόλου της εκπαιδευτικής κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων και των φοιτητών, από τις επιλογές που μπορεί να κάνει ένα ολιγομελές όργανο όπως το Συμβούλιο. Πόσο μάλλον όταν σε αυτό συμμετέχουν 6 εξωτερικά μέλη, που μπορεί μεν να είναι διαπρεπείς καλλιτέχνες, επιχειρηματίες ή επαγγελματίες που πρέπει και μπορούν να συνεισφέρουν στο άνοιγμα του κάθε Ιδρύματος στην κοινωνία αλλά δεν διαθέτουν αναγκαστικά γνώση και εμπειρία από διοίκηση και οργάνωση ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και κυρίως δεν γνωρίζουν πρόσωπα, πράγματα και υπόγειες διαδρομές στο χώρο του κάθε ιδρύματος. Τα εξωτερικά αυτά μέλη, προτεινόμενα από τα 8 εσωτερικά , τα οποία και θα διαθέτουν «την ακαδημαϊκή νομιμοποίηση», κατά πάσα πιθανότητα θα ακολουθήσουν σε αυτή την περίπτωση τη γνώμη των 8 που ούτως ή άλλως θα έχουν εκλεγεί με βάση τον υπάρχοντα συσχετισμό δυνάμεων στις Σχολές και τις πάσης φύσεως επιρροές. Αφού μπορούμε κα Υπουργέ να εξασφαλίσουμε με αυτό τον τρόπο ταυτόχρονα την ανοιχτή διαδικασία, την διαφάνεια , την αξιοκρατία

και την μέγιστη δυνατή νομιμοποίηση, γιατί να μην το επιχειρήσουμε;

Γ). Με το ίδιο σκεπτικό συμφωνώ με την πρόταση για την άμεση εκλογή Κοσμητόρων από τα μέλη ΔΕΠ κάθε Σχολής, αντί του διορισμού τους από το Συμβούλιο.

Πέραν των τριών αυτών ουσιαστικών και αναγκαίων τροποποιήσεων, θα ήθελα να καταθέσω τις ακόλουθες προτάσεις και παρατηρήσεις:

Α). Τα μεταπτυχιακά και διδακτορικά προγράμματα σπουδών πρέπει να είναι αποτέλεσμα επεξεργασμένης πρότασης από τα Τμήματα καθώς πρέπει να ληφθούν υπόψη η γνωστική ειδίκευση των υπαρχόντων μελών ΔΕΠ, η κατανομή διδακτικού έργου ανάμεσα σε προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, αλλά και οι νέες διεπιστημονικές προσεγγίσεις και ανάγκες. Γί αυτό η οργάνωσή τους δεν μπορεί να ανατεθεί σε μία ή περισσότερες Σχολές Μεταπτυχιακών Σπουδών ανά Ίδρυμα, ξεκομμένες από τα τμήματα. Η επιλογή αυτή δεν είναι ούτε λειτουργικά εφαρμόσιμη ούτε ακαδημαϊκά αποτελεσματική. Η Σχολή και η Κοσμητεία πρέπει να διαδραματίσουν έναν ουσιαστικό συντονιστικό ρόλο για την ανάπτυξη διατμηματικών και διεπιστημονικών συνεργασιών.

Β). Η άσκηση του λειτουργήματος του Καθηγητή πλήρους απασχόλησης δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι συμβατή με την άσκηση ελευθέρου επαγγέλματος χωρίς όρους και προϋποθέσεις. Η επιλογή αυτή έχει υπονομεύσει στο παρελθόν την αποτελεσματική άσκηση των ακαδημαϊκών και επιστημονικών δραστηριοτήτων των μελών ΔΕΠ πλήρους απασχόλησης, ιδιαίτερα δε όταν οι μισθοί τους παραμένουν ιδιαίτερα χαμηλοί σε σχέση με διεθνή δεδομένα.

Γ). Η δυνατότητα ίδρυσης ΝΠΙΔ για τη διαχείριση της περιουσίας και των κονδυλίων έρευνας των Α.Ε.Ι. είναι σωστή. Ωστόσο, η παράλληλη άσκηση αρμοδιοτήτων από το ίδιο ΝΠΙΔ εμπορικών δραστηριοτήτων έναντι τιμήματος, μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα. Οι αρμοδιότητες διαχείρισης πόρων και περιουσίας πρέπει να υπαχθούν σε διαφορετική διοικητική μονάδα από αυτήν της ανάληψης εμπορικών, συμβουλευτικών και άλλων δραστηριοτήτων και οι δύο να υπόκεινται σε θεσμικές διαδικασίες εποπτείας και ελέγχου από το Συμβούλιο.

Τέλος, χρειάζεται να ξεκαθαρίσει το καθεστώς που διέπει την εξέλιξη των επίκουρων καθηγητών και το καθεστώς των λεκτόρων, καθώς φαίνεται ότι οι συγκεκριμένες διατάξεις δημιουργούν ακόμα σύγχυση.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, κα Υπουργέ,

Συμφωνούμε απόλυτα ότι η μεταρρύθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης αποτελεί άμεση προτεραιότητα και μία σημαντική τομή για τη χώρα μας. Επιχειρώντας όμως να διορθώσουμε τα κακώς κείμενα δεν πρέπει να πάμε από το ένα άκρο στο άλλο:

- Από την ασφυκτική πρόσδεση του ακαδημαϊκού προτύπου σε γαλλικά και γερμανικά πρότυπα όπου ο βασικός κύκλος σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση περιορίζεται στη μελέτη ενός μόνο επιστημονικού πεδίου, στο άλλο άκρο, που ξεπερνά ακόμα και το αγγλοσαξονικό πρότυπο, όπου καταργείται ουσιαστικά το Τμήμα ως ανεξάρτητη ακαδημαϊκή μονάδα και ταυτίζεται με ένα Πρόγραμμα Σπουδών τριετούς διάρκειας, προσανατολισμένο στις ανάγκες της αγοράς που ούτως ή άλλως αλλάζουν με ραγδαίους ρυθμούς.
- Από ένα άναρχα συμμετοχικό και δημοκρατικό σύστημα που όπως σωστά επισημάνθηκε υπέθαλψε πολλές φορές στη πράξη την παγίωση διαπροσωπικών αλλά και κομματικών εξαρτήσεων, σ' ένα συγκεντρωτικό σύστημα που διοικείται από «ολίγους επαίοντες» που στην πράξη μπορεί να αποδειχθεί χειρότερο.
- Από ένα σύστημα υπερβολικής και αδικαιολόγητης εμπλοκής των φοιτητών στα όργανα διοίκησης των ιδρυμάτων, στη περιορισμένη εκπροσώπησή τους από αυτά.
- Από την παραδοχή ότι στα ελληνικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα υπάρχουν φαινόμενα αδιαφάνειας, αναξιοκρατίας και κομματικών εξαρτήσεων στην αναγόρευση των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας σε «συντεχνία» που δεν έχει τα εχέγγυα να διαχειριστεί τα του οίκου της.

Πιστεύω ότι στην προσπάθειά μας να αλλάξουμε τα πράγματα δεν πρέπει να χάσουμε το μέτρο. Τελικά, η επιτυχία ή όχι μίας μεταρρύθμισης έγκειται στην ποιότητα και αποτελεσματικότητα των ρυθμίσεων που προωθούνται. Αυτές προσδιορίζουν συμπεριφορές και αλληλεξαρτήσεις. Αυτές πρέπει να αλλάξουμε.

Σας καλώ έστω και αυτή την ύστατη ώρα να εξετάσετε την δυνατότητα αποδοχής τροπολογιών που θα βελτιώσουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα με μοναδικό γνώμονα μια ανοιχτή, ποιοτική, δημόσια ανώτατη εκπαίδευση, που υπηρετεί το συμφέρον του τόπου και των μελλοντικών γενεών

Οι στόχοι και η πορεία στην οποία όλοι συμφωνούμε μπορούν να επιτευχθούν με τη μέγιστη δυνατή συναίνεση.

Σας ευχαριστώ.